

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA KŘEŠŤANSKÉ VÝCHOVY

Sociální pedagogika

Ing. Olga Válková

Projekt rozvoje školní družiny při ZŠ Olomouc-Slavonín

Bakalářský projekt

Vedoucí práce: Doc. Dr. Rudolf Smahel, Th.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářský projekt vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne .....

.....

Ing. Olga Válková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Doc. Dr. Rudolfu Smahelovi, Th.D. za odborné vedení projektu, stálou podporu i poskytování cenných připomínek a rad.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 Historie místní části Olomouc – Slavonín a jeho školství.....	6
1.1 Stručná historie obce Slavonín ve středověku.....	6
1.2 Historie a rozvoj školství v obci Slavonín.....	8
v 16. až 19. století.....	8
1.3 Historie obce Slavonín a jejího školství ve 20. století	9
1.4 Archeologické objevy na území obce Slavonín	10
2 Školní družina při ZŠ Slavonín	12
2.1 Charakteristika organizace	12
2.2 Organizační struktura zařízení.....	13
2.3 Financování zařízení, druh zařízení.....	13
2.4 Právní a legislativní ukotvení zařízení	14
2.5 Charakteristika školní družiny.....	15
2.5.1 Cíl zařízení	15
2.5.2 Organizační struktura školní družiny	16
2.5.3 Prostorové vybavení.....	16
2.6 Výchovně vzdělávací činnost ŠD.....	17
2.6.1 Druhy činností ve školní družině	18
2.6.2 Druhy zájmových činností a jejich náplň v ŠD Slavonín	21
2.6.3 Nabídka zájmových kroužků pro děti navštěvující ZŠ Olomouc – Slavonín	22
2.7 Analýza znaků dobrého zařízení/programu práce s dětmi	24
2.8 SWOT analýza	26
3 Projekt – „Keramika bez hrnčířského kruhu“	30
3.1 Cíl projektu	30

3.2	Prostorové a materiální zabezpečení.....	30
3.3	Finanční zabezpečení a rozpočet.....	32
3.4	Obsah činnosti keramického kroužku.....	33
3.4.1	Cíl keramického kroužku.....	33
3.4.2	Náplň činnosti keramického kroužku	34
3.4.3	Očekávané výstupy keramického kroužku	34
3.4.4	Metody práce	34
3.4.5	Klíčové kompetence.....	35
3.5	Harmonogram kroužku.....	35
3.6	Praktická cvičení s hlínou.....	37
3.6.1	Technika vymačkávání z hroudy	37
3.6.2	Technika modelování z válečků.....	40
3.6.3	Technika modelování z kuliček	41
3.6.4	Technika modelování z plátů	42
3.6.5	Práce s formou	45
3.6.6	Zdobení, povrchová úprava.....	47
3.7	Shrnutí projektu.....	49
	ZÁVĚR.....	50
	BIBLIOGRAFIE.....	51
	PŘÍLOHY	53

ÚVOD

V současné době můžeme zaznamenat stoupající význam působení školních družin i různých neziskových organizací, v jejichž náplni je nejen jistý dozor nad dětmi, ale především dětem poskytují vhodný druh aktivního odpočinku a mají význam i pro zdravý růst a rozvoj dětí. Přispívají také k rozvoji tvůrčích schopností dětí a prohlubují jejich vzájemnou komunikaci i kamarádké vztahy. Touto problematikou se zabývá i tento bakalářský projekt, jehož hlavním cílem je prezentace školní družiny při ZŠ Slavonín a návržení výtvarného projektu – „Keramika bez hrnčířského kruhu“. V první kapitole je popsána historie místní části Olomouc-Slavonín od středověku až po rok 1945. Tato dříve samostatná obec má velmi bohaté dějiny a žilo v ní nejen české ale i německé obyvatelstvo. Druhá kapitola podrobně pojednává o školní družině při ZŠ Slavonín. Zároveň předkládáme SWOT analýzu, která přináší důležité podněty pro zlepšení činnosti této družiny. Třetí kapitola již konkrétně popisuje výše uvedený výtvarný projekt i návrh praktické činnosti. Bakalářský projekt může být inspirací pro učitelky ZŠ a především pro vychovatelky dětí ve školních družinách.

1 HISTORIE MÍSTNÍ ČÁSTI OLOMOUC – SLAVONÍN A JEHO ŠKOLSTVÍ

1.1 Stručná historie obce Slavonín ve středověku

Dějiny obce Slavonín sahají do raného středověku, kdy Slavonín patřil olomouckému biskupství. První písemná zpráva o této obci pochází z roku 1131, kdy z podnětu tehdejšího olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka byly sepsány pozemky patřící k olomouckému biskupství. Obec Slavonín, která se objevuje ve všech dochovaných seznamech, měla tehdy název Slauonin. Bylo to v letech, kdy bylo přeneseno sídlo olomouckého biskupství od kostela sv. Petra do katedrály sv. Václava. Původní biskupský kostel sv. Petra stál v místech dnešního Rektorátu Univerzity Palackého. Již v roce 1132 zřídil velmi podnikavý biskup Jindřich Zdík metropolitní kapitolu¹ dvanácti kanovníků při katedrále sv. Václava.

V roce 1144 potvrdil český kníže Vladislav svým písemným rozhodnutím olomouckému biskupství i katedrále sv. Václava vlastnictví obcí, lesů i polí. Z výtěžku tohoto majetku bylo financováno nejen biskupství, ale také katedrální škola, špitál a hospic.²

V roce 1207 udělil český král Přemysl Otakar olomoucké metropolitní kapitule velmi významné privilegium. Bylo to právo svobodné volby biskupa. Ve stejném roce byl také dómský probošt jmenován zemským knížetem a kancléřem. Při této příležitosti byl vystaven dokument se seznamem obcí patřících k biskupství. V roce 1234 vystavil tehdejší moravský markrabí Přemysl seznam obcí patřících do vlastnictví katedrály

---

¹ Metropolitní kapitula je poradní sbor kanovníků, kteří pomáhají biskupovi ve správě biskupství i v pastoračních záležitostech.

² Srov KUX, Johann. *Die deutschen Siedlungen um Olmütz*. Olmütz: Laurenz Kullil, 1943. 631 s.

sv. Václava. Kromě obce Slavonín jsou v tomto seznamu uvedena jména obcí Rataje, Nedvězí, Lutín, Neředín, Samotišky, Nelešovice a Čelechovice.³

Velmi významnou roli politickou, hospodářskou i církevní v rozvoji města Olomouce a také v rozvoji českého království měl biskup Bruno ze Schaumburka, který byl rádcem českého krále Přemysla Otakara II. V roce 1258 rozšířil počet kanovníků na dvacet a založil kapitulní děkanství. Právě v té době přicházelo do českých zemí velké množství nových německých obyvatel. Tato kolonizace byla zahájena a velmi podporována českým králem Přemyslem Otakarem II. Také do obce Slavonín přišli noví osadníci a zůstali zde v dalších generacích až do roku 1945.⁴

Pro lepší pochopení historie obce Slavonín je velmi významná dochovaná historická listina z 21. října 1299, vydaná olomouckým biskupem Theodorichem, ve které biskup z titulu pozemkové vrchnosti řešil spor mezi slavonínskými rolníky a držitelem tamního dvora, olomouckým měšťanem Theodorichem Srollem, který biskupským poddaným dával neúměrná a svévolná břemena. V listině je mimo jiné i nařízení biskupa, aby se slavonínští občané (šepové) obraceli ve sporných případech o právní pomoc do Pustiměři. Důvodem byla především starobylá tradice Pustiměře a také skutečnost, že tato obec byla majetkem olomouckých biskupů.⁵

Obec Slavonín byla prokazatelně již ve 14. století střediskem duchovní správy a pastorační činnosti. První písemná zmínka z roku 1364 se vztahuje k faráři jménem Veliko. V té době byl již vystavěn farní chrám sv. Ondřeje i když v jiné stavební podobě než je dnes. Do slavonínské farnosti patřily obce Kyselov, Nemilany, Nedvězí, Kožušany, Bystročice a Žerůvky. Obec Slavonín patřila během historie do vlastnictví olomouckého biskupství. Rozsah robotních povinností byl v porovnání s většinou bližších

---

³ Srov. tamtéž, s. 632.

⁴ Srov. tamtéž, s. 633.

⁵ Srov. tamtéž, s. 638 - 639.

i vzdálenějších vesnic na jiných panstvích velmi mírný a pro poddané výhodný, což přispívalo k prosperitě celé obce.⁶

1.2 Historie a rozvoj školství v obci Slavonín v 16. až 19. století

V roce 1564 udělil olomoucký biskup Marek Khuen obci Slavonín právo užívat obecní pečeť. Toto privilegium dokládá působnost slavonínského práva a významově doplňuje výše uvedenou listinu biskupa Dětricha z roku 1299.⁷ Zpráva z roku 1662 hovoří o tom, že v obci nebyla škola, ale působil zde učitel, který učil děti v pronajaté místnosti. Učitel dostával od každého půlláníka, čtvrtláníka a od zámožnějších domkařů po šesti krejcarech ročně. Jeho hlavním příjmem však bylo školné. Za každé dítě posílané do školy platili jeho rodiče jeden krejcar a dva denáry týdně.⁸ V budově nové fary byl ubytován od května do 2. července 1758 pruský král Fridrich II. Veliký, který neúspěšně obléhal se svým vojskem olomouckou pevnost. Kromě kostela, fary a několika domků vyhořela tehdy celá vesnice.

V roce 1808 byla v obci vybudována státní cihelna. Poddanský poměr vůči vrchnosti byl zrušen císařským patentem v září 1848. Od roku 1850 se stal Slavonín nezávislou obcí venkovského typu a jeho příslušníci si prostřednictvím svých zvolených zástupců sami rozhodovali o všech veřejných záležitostech. V oblasti zemědělské výroby Slavonína hrálo nejvýznamnější roli tradiční zelinářství, orientované na pěstování bílého hlávkového zelí. Zdejší sedláci během druhé poloviny 19. století velmi zbohatli a začali se oddělovat od méně majetných příslušníků obce. Původní venkovské společenství se prakticky rozpadlo.

---

⁶ Srov. BÉM, Mojmír, KOUDELA, Miroslav a ŠINDLÁŘOVÁ, Irena. *Paměti obce Slavonína*. Olomouc: Danal, 2002. s. 18. ISBN 80-85973-80-4.

⁷ Srov. tamtéž, s. 22.

⁸ Srov. tamtéž, s. 31.

V roce 1873 byla postavena nová budova dvoutřídní německé obecné školy, která v roce 1903 po zvýšení o jedno patro byla rozšířena na čtyřtřídku. Ostatní vesnice slavonínské farnosti měly již od první poloviny 19. století vlastní školy.⁹ Na počátku 20. století byla celá obec Slavonín (Schnobolin) německá. Další německé dědiny byly Kyselov, Nemilany a Nedvězí. České dědiny pak byly Kožušany, Bystročice a Žerůvky.

1.3 Historie obce Slavonín a jejího školství ve 20. století

Vznik československého státu přijali Němci ve Slavoníně pokojně ale s obavami a nedůvěrou. Již v roce 1919 byla zřízena státní česká menšinová škola, která byla umístěna v pronajatých místnostech obecné školy německé. Zde vyučoval asi 30 dětí z českých rodin řídící učitel Antonín Obrtel. V roce 1930 žije ve Slavoníně celkem 1387 obyvatel, z toho se k německé národnosti hlásí 77,2% a k národnosti české se hlásí 22,3%. Ve volbách v roce 1927 získala DNSAP (Deutsche Nationalsozialistische Arbeiterpartei) celkem 189 hlasů, to je 28,5% všech slavonínských voličů. Velký vliv této nacionalistické strany fašistického typu již tehdy prozrazoval negativní nálady a postoje značné části německé populace ve Slavoníně a její v podstatě nepřátelský vztah k československému státu.¹⁰

Teprve v roce 1931 dochází k postavení nové české školy, kde je také umístěna česká mateřská škola. V roce 1932 odchází řídící učitel Antonín Obrtel a na jeho místo přichází Josef Hecl, bývalý řídící učitel na Mírově. V nové české škole je vyučováno přibližně sedmdesát dětí, které pocházejí většinou z chudých dělnických rodin. Během 2. světové války byla česká škola ve Slavoníně uzavřena a děti chodily do společné obecné školy na Novou Ulici. Řídící učitel Josef Hecl byl zatčen a vězněn

---

⁹ Srov. tamtéž, s. 40.

¹⁰ Srov. tamtéž, s. 41 - 42.

v koncentračních táborech Dachau a Buchenwaldu. Pobyt v koncentračních táborech přežil a hned po skončení 2. světové války se stává znovu ředitelem obecné školy ve Slavoníně. Německá obecná škola ukončila svou činnost v květnu 1945.

Velmi významné pro pozdější historické bádání bylo založení Archivu pro obce německé jazykové oblasti v okolí Olomouce a na území Oderských vrchů v roce 1927 německým učitelem Juliem Röderem, v němž je shromážděno přes 3000 důležitých dokumentů, které dokládají rozsáhlou historii německých obcí na Olomoucku a na Libavsku. Záslouhou tohoto archivu zůstaly tyto prameny uchovány pro budoucnost a stále patří k základním informačním zdrojům historického bádání v daných regionech.¹¹

1.4 Archeologické objevy na území obce Slavonín

Rozsáhlé jsou i archeologické výzkumy, které ukazují, že na území obce Slavonín žili lidé již v dávných dobách. Záchranný archeologický výzkum vykonaný v roce 2000 prokázal stopy života zemědělců z druhé poloviny 6. tisíciletí před naším letopočtem a také to, že již v neolitu byla osídlena místní lokalita Horní lán. Toto neolitické sídliště kultury s vypíchanou keramikou je datováno do první poloviny 5. tisíciletí před naším letopočtem. Významné pozdější osídlení Horního lánu patří středodunajské mohylové kultuře ze střední doby bronzové (15. – 14. stol.př.n.l.). Objevená větší část obytného areálu představuje největší koncentraci sídlištních staveb této kultury na Moravě a její význam přesahuje hranice země.¹² Také lokalita U hvězdárny byla osídlena již ve 4. tisíciletí před naším letopočtem. Můžeme konstatovat, že na území

---

¹¹ Srov. BÉM, Mojmir, KOUDELA, Miroslav a ŠINDLÁŘOVÁ, Irena. *Paměti obce Slavonína*. Olomouc: Danal, 2002. s. 43. ISBN 80-85973-80-4.

¹² Srov. tamtéž, s. 8 – 10.

nynějšího Slavonína žilo pospolu germánské i slovanské obyvatelstvo již od 4. století až do vysídlení německého obyvatelstva v roce 1945.

2 ŠKOLNÍ DRUŽINA PŘI ZŠ SLAVONÍN

2.1 Charakteristika organizace

Příspěvková organizace Základní škola a Mateřská škola Olomouc-Nemilany sdružuje mateřskou školu, základní školu, školní družinu a školní jídelnu – výdejnu. Zřizovatelem organizace je Statutární město Olomouc. Toto předškolní a školní zařízení je od roku 2003 složeno z několika odloučených pracovišť:

<i>„ZŠ Olomouc – Nemilany, Raisova 1</i>	<i>5.- 9. roč.</i>
<i>ZŠ Olomouc – Slavonín, Zolova 2</i>	<i>1.- 4. roč. a ŠD</i>
<i>ZŠ Olomouc – Nemilany, Česká čtvrť</i>	<i>1.- 4. roč. ZŠ (dočasně uzavřena)</i>

MŠ Olomouc – Nemilany, Lidická 57

MŠ Olomouc – Slavonín, Arbesova 48

MŠ Olomouc – Nedvězí, Neklanova 4“¹³

„Nemilany a Slavonín jsou okrajovou částí města Olomouce. Školu navštěvují žáci nejen z této části města, ale i z dalších okolních vesnic – Blatce, Kožušán, Nedvězí, Nemilan a z různých částí města Olomouc“.¹⁴ Škola je dostupná MHD a vlakem. Pracoviště mají menší počet žáků, jde spíše o zařízení rodinného typu s individuálním přístupem k žákům a znalostí všech dětí i rodičů. Škola je pro tyto kvality doporučována pedagogicko-psychologickými poradnami, proto je zde více žáků s doporučenou integrací pro zdravotní i výchovné problémy.¹⁵

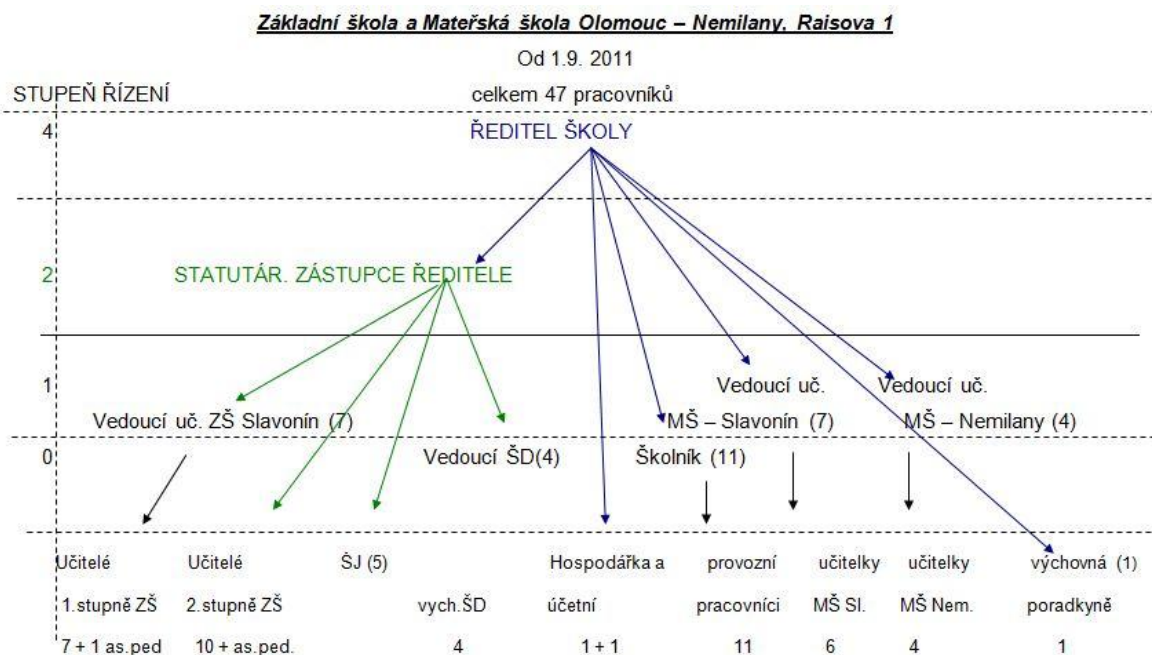
---

¹³ Školní vzdělávací program. *Škola pro život*. Olomouc (CZ): Základní a Mateřská škola Olomouc – Nemilany, Raisova 1, 2007.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Srov. tamtéž

2.2 Organizační struktura zařízení¹⁶

2.3 Financování zařízení, druh zařízení

Základní a Mateřská škola Olomouc – Nemilany je příspěvkovou organizací. Příspěvkové organizace jsou součástí neziskové sféry. Jejich prostřednictvím Česká republika a územní samosprávné celky zabezpečují plnění svých povinností ve veřejném zájmu. Příspěvkové organizace nevytvářejí hrubý domácí produkt, ale naopak z něj formou dotací a příspěvků čerpají prostředky na pokrytí svých potřeb.

Zdroje příjmů Základní školy a Mateřské školy Olomouc – Nemilany

1. Příspěvek ze státního rozpočtu

Finanční prostředky ze státního rozpočtu

2. Příspěvek zřizovatele na provoz

3. Hospodářská (doplňková) činnost – pronájem tělocvičen

¹⁶ KANĚČKOVÁ, Eva. *Organizační řád školy*. Olomouc (CZ): Základní a Mateřská škola Olomouc – Nemilany, Raisova 1, 2011.

4. Školní činnost – sběr papíru, příspěvek od rodičů

5. Fondy

- *Fond kulturních a sociálních potřeb (FKSP)* - využití: rekreace, půjčky zaměstnancům, výročí zaměstnanců, kulturní a sportovní akce, příspěvek na důchodové pojištění.

- *Fond reprodukce* – tvoří se odpisy z investičního majetku. Využití: opravy a údržba, nákup nového investičního majetku.

- *Fond rezervní* – využití: nákup učebních pomůcek.

6. Dary

7. Školné - vybírá se od rodičů v MŠ

8. Úroky – z banky

Celkové příjmy na provoz zařízení za rok 2011 činily cca 21,2 mil. Kč.

Z toho

- Zřizovatel	cca 6,2 mil. Kč
- Kraj	13,4 mil. Kč
- Školné	0,41 mil. Kč
- Ostatní příjmy	1,2 mil.Kč ¹⁷

2.4 Právní a legislativní ukotvení zařízení

Provozování příspěvkové organizace řeší systém vyhlášek Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, spolu s nařízeními vlády a zákony České republiky. Nejdůležitější z nich uvádíme:

- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

---

¹⁷ Srov. Výroční zpráva ZŠ a MŠ Olomouc-Nemilany za rok 2011, z 15.2. 2012.

- Zákon 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých předpisů ve znění zákona 159/2010 Sb.
- Vyhláška MŠMT ČR č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání.
- Vyhláška MŠMT ČR č. 108/2005 Sb. o školských výchovných a ubytovacích zařízeních.
- Vyhláška MŠMT ČR č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění pozdějších předpisů.
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků ve školách a školských zařízeních č. j. MŠMT ČR 29 159/2001-26
- Metodický pokyn k prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. MŠMT ČR 20 006/2007-51.¹⁸

2.5 Charakteristika školní družiny

Školní družina pracuje při ZŠ Olomouc – Slavonín a je umístěna v budově ZŠ. Provoz školní družiny je od 6.15 - 7.45 ráno a 11.25 - 16.30 odpoledne. V současnosti ŠD navštěvuje 97 žáků¹⁹ školy, kteří jsou rozděleni do čtyř oddělení. V prvním oddělení jsou žáci prvního a druhého ročníku, ve druhém oddělení jsou žáci prvního, druhého a třetího ročníku, ve třetím oddělení jsou žáci třetího ročníku a ve čtvrtém oddělení jsou žáci čtvrtého ročníku. Jednotlivá oddělení vedou kvalifikované vychovatelky.

2.5.1 Cíl zařízení

Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování a je určeno žákům prvního stupně základní školy. ŠD je součástí školy. Ve dnech školního vyučování školní družina tvoří mezistupeň mezi výukou ve

---

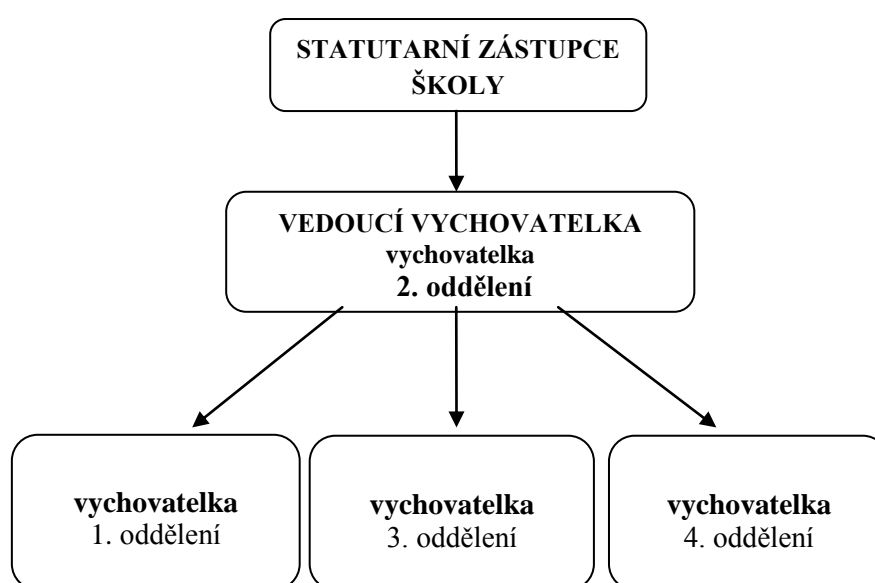
¹⁸ Srov. VÁLKOVÁ, Olga. *Vychovatelská praxe II*. 2011. Zápočtová práce. Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta.

¹⁹ srov. O ZŠ a MŠ Nemilany – Základní informace. *Základní škola a Mateřská škola Olomouc-Nemilany, Raisova I*[online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <<http://www.zsnem.cz/>>.

škole a výchovou v rodině. Posláním školní družiny je zabezpečit pro děti v jejich volném čase odpočinek, rekreaci a zájmové činnosti pod odborným pedagogickým vedením. Školní družina neplní a ani nechce plnit jen funkci hlídacího zařízení dětí zaměstnaných rodičů, ale nabízí dětem ve vhodném prostředí podnětné, zajímavé a obsahově bohaté činnosti s cílem maximálně podporovat jejich individuální rozvoj.²⁰

2.5.2 Organizační struktura školní družiny

2.5.3 Prostorové vybavení

Školní družina zahrnuje čtyři oddělení. Pro svou činnost má ve školním roce 2011/2012 k dispozici dvě herny a dvě školní třídy, které jsou vybaveny odpovídajícím nábytkem, koberci, dekoračními sítěmi na výkresy, pomůckami, audio technikou, větším množstvím stolních her, stavebnicemi, hračkami, časopisy, knihami a výtvarnými potřebami. Dále má školní družina k dispozici zařízení školy - tělocvičnu, jídelnu s klavírem

²⁰ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Školní družina*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. s. 9 – 10. ISBN 978-80-7367-268-3.

a audiovizuální technikou, školní dvůr, školní zahradu s dětským hřištěm a dvěma velkými pískovišti.

2.6 Výchovně vzdělávací činnost ŠD

Školní družina realizuje výchovnou, vzdělávací a zájmovou činnost mimo vyučování. Výchovně vzdělávací působení školní družiny je založeno na činnostech vyplývajících především ze zájmu a potřeb dětí. Činnosti probíhají formou pravidelných nebo příležitostných aktivit z oblasti vzdělávací, odpočinkové, rekreační a zájmové činnosti. Školní družina umožňuje žákům přípravu na vyučování. Práce školní družiny je zcela samostatnou oblastí výchovně vzdělávací činnosti a řídí se specifickými požadavky a pravidly pedagogiky volného času. Využívá forem zájmového vzdělávání – formy klasické, skupinové, individuální, pravidelné, příležitostné, prožitkové činnosti, komunitní kruh, kvízy, rozhovory, skupinové práce, soutěže, sportovní závody, kulturní akce a besídky.²¹

Při práci s dětmi jsou využívány stejné metody práce jako ve vzdělávacím procesu. Zvláštní důraz je kladen na metody praktické, kdy se v dětech povzbuzuje aktivita. Ze slovních metod je to především rozhovor, vyprávění nebo vysvětlování. Důležitý je i osobní příklad pedagoga a metody cvičení, kdy si děti procvičí a upevní žádoucí formy chování v různých životních situacích.

Vzdělávání ve Školní družině Olomouc - Slavonín se uskutečňuje podle Školního vzdělávacího programu školní družiny, který nese název **Tvořivá a hravá družina**. Pro každý školní rok je vypracován plán výchovné činnosti školní družiny, jehož součástí je i celoroční plán akcí.

---

²¹ Srov. Školní vzdělávací program školní družiny. *Tvořivá a hravá družina*. Olomouc (CZ): Základní a Mateřská škola Olomouc – Nemilany, Raisova 1, 2007.

V průběhu školního roku školní družina pořádá tvůrčí soutěže (např. „O nejkrásnější stavbu z písku“, „O nejveselejšího sněhuláka“), turnaje v deskových hrách (např. velký šachový turnaj) či sportovní soutěže (např. „Skokan školní družiny“, „Švihadlová královna“). Děti se aktivně podílejí na výzdobě školy k různým příležitostem (např. zápisu do školy budoucích prvňáčků, vánočnímu jarmarku, apod.). Rovněž se účastní svými kolektivními pracemi řady výtvarných soutěží, které pořádají různé subjekty a organizace (např. soutěž „Dýňových strašáků“, „Anděl“).²²

2.6.1 Druhy činností ve školní družině

Aktivity ve školní družině se v návaznosti na pedagogickou dokumentaci²³ dělí na činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, přípravu na vyučování a jiné činnosti.²⁴

2.6.1.1 Odpočinková činnost

Každé dítě potřebuje po více hodinách školního vyučování odpovídající odpočinek. Školní vyučování u žáků nutně vyvolává psychickou i fyzickou únavu. Fyzická únava je zapříčiněna hlavně nerovnoměrným zatížením svalových skupin při pro děti příliš dlouhém sezení. Psychická únava je důsledkem dlouhého záměrného soustředování pozornosti a intenzivních myšlenkových operací. Únavu dětí zvyšují i případné obavy z negativního hodnocení nebo složitost sociálních vztahů ve třídě.²⁵ Odpočinkovou činností rozhodně nemá být nudná pasivita, kde se nic nedělá, ale klidná, pohybově i duševně nenáročná činnost.²⁶ Vhodnou formou může být společná četba, vyprávění nebo poslech pohádek a písní. Úkolem vychovatelky je vybrat četbu pro děti dostatečně atraktivní a

---

²² Srov. VÁLKOVÁ, Olga. *Pedagogika volného času*. 2011. Seminární práce. Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta.

²³ Přehled výchovně vzdělávací práce

²⁴ Srov. Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Školní družina*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. s. 50. ISBN 978-80-7367-268-3.

²⁵ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina et al. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. s.84. ISBN 80-7178-711-6.

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 83.

zároveň přínosnou. Vhodné jsou i klidné společenské hry, četba dětských časopisů nebo relaxační odpočinek. Ke zklidnění dětí může přispět i cvičení představivosti, kdy si děti zavřou oči a přitom si představují situaci nebo událost, kterou jim navrhne vychovatelka. Potom společně hovoří o tom, co všechno viděly. Při odpočinkových činnostech je třeba brát v úvahu, že míra únavy i míra odpočinku mají individuální charakter. Tyto činnosti se do režimu dne zpravidla zařazují v době největšího poklesu výkonnosti dětí. Vychovatelka má zvolit takové aktivity a činnosti, které odpovídají míře únavy většiny dětí a jsou přitom u dětí oblíbeny.²⁷ Děti pro své záměry získává účinnou stimulaci a dává jim přitom možnost volby. Průběh činností promyšleně ovlivňuje tak, aby byly uspokojovány potřeby a zájmy dětí a přitom byly realizovány i výchovné cíle.²⁸

2.6.1.2 Rekreační činnost

Velmi často se stává, že se nerozlišuje rozdíl mezi pojmem odpočinek a rekreace, nebo se tyto pojmy navzájem zaměňují.²⁹ Odpočinkové činnosti jsou především klidné, kdežto rekreační činnosti naopak vykazují dynamiku, pohyb na zdravém vzduchu nebo v tělocvičně. Jsou to nejčastěji pohybové hry, hudebně pohybové hry nebo vycházky do blízkého okolí. Během vycházky je možno realizovat předem připravenou krátkodobou hru nebo drobné pozorování. Rekreační činnosti mohou být i manuálně pracovní na školní zahradě nebo na jiném vhodném pozemku. V praxi se velmi osvědčilo, když děti jisté třídy měly „svůj“ záhonek nebo měly společný patronát nad jistou částí školního pozemku. Při volbě různých forem i obsahů rekreačních činností vychází vychovatelka především ze skutečnosti, že tyto činnosti slouží k odreagování žáků a mají být účinným prostředkem k vyrovnávání jednostranného zatížení dětí během vyučování. Pokud je to jen trochu možné, mají být rekreační činnosti vybírány spíše venku. Vždy je však nutné respektovat kolísání výkonnosti

---

²⁷ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina et al. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. s. 85. ISBN 80-7178-711-6.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 88.

²⁹ Srov. tamtéž, s. 83.

děti v průběhu dne. Výkonnost dětí dosahuje vrcholu mezi 9. – 11. hodinou, potom pozvolně klesá a nejnižší výkonnost je pak mezi 13. – 15. hodinou. Pak opět částečně stoupá.³⁰

Je velmi přínosné, aby vychovatelka kromě organizovaných odpočinkových i rekreačních aktivit nabídla dětem také možnost aktivit spontánních podle místní situace. Oznamí dětem, ve kterém prostoru a v jakém čase se mohou věnovat činnosti dle vlastní volby. Může se do těchto spontánních činností také sama zapojit a tak je pozitivně ovlivňovat. Usměrnování spontánních aktivit je záležitost náročná, vyžaduje od vychovatelky pedagogickou zkušenost i takt, pohotovou i rychlou reakci na nové a měnící se situace.³¹

2.6.1.3 Zájmové činnosti

Zájmové činnosti tvoří významnou součást výchovy mimo vyučování. Chápeme je jako cílevědomé aktivity, které jsou zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností dětí. Pozitivně ovlivňují rozvoj osobnosti dítěte i jeho společenskou orientaci. Zájmy se rozvíjejí na základě již existujících potřeb, přičemž umožňují jejich uspokojování a vznik potřeb dalších.

Můžeme konstatovat, že zájmy souvisejí s celkovým zaměřením osobnosti a je možné je charakterizovat jako relativně stálé snahy zabývat se předměty nebo činnostmi, jež člověka upoutávají po stránce kognitivní nebo citové. Zájmy lidského jedince patří mezi vlastnosti aktivačně – motivační. Vedou rozvíjející se osobnost dítěte k aktivitě a vyvolávají motiv k činnosti zaměřené jistým směrem.³² Pro dítě je velmi důležitý vztah k určité činnosti projevující se tím, že předmětu svého zájmu dává větší hodnotu a vyvíjí větší úsilí, aby překonalo překážky a dosáhlo vytčeného cíle. Zájem budí snahu po poznání i zvládnutí předmětu zájmu a přitom

---

³⁰ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina et al. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. s. 86 - 87. ISBN 80-7178-711-6.

³¹ Srov. tamtéž, s. 89.

³² Srov. tamtéž, s. 92.

vyvolává hluboké citové prožívání činnosti. Během tohoto procesu se rozšiřují a prohlubují určité poznatky, dovednosti a schopnosti, které mohou následně ovlivnit další rozvoj zájmů. Většinou se však upevní jen ty zájmy, které odpovídají vnitřním předpokladům dítěte i jeho vnějším podmínkám.³³ Je třeba si uvědomit, že zájmy dětí v mladším školním věku nejsou ještě plně rozlišeny. Z tohoto důvodu je potřebné dětem předkládat činnosti, při kterých se často mění jejich obsah i prostředí. S úspěchem využíváme nadšení i dychtivosti dětí tohoto věku po všem novém a nabízíme jim pestrou paletu činností s širším záběrem různých aktivit.³⁴

Zájmy dělíme také podle úrovně činnosti. Aktivními zájmy se označují ty, při kterých lidský jedinec sám vyvíjí jistou činnost a zabývá se aktivně předmětem svého zájmu. Receptivní zájmy jsou pak ty, při kterých jedinec pouze pasivně vnímá předmět zájmu. Zájmy dále dělíme podle časového trvání na zájmy trvalé, krátkodobé, dočasné nebo přechodné. Podle kvality a intenzity zájmu rozlišujeme pak zájmy hluboké nebo povrchní. Hluboké zájmy jedince významně ovlivňují, rozvíjejí jeho poznání, zdokonalují jeho dovednosti, motivují jej a obohacují celý jeho život. Zájmy člověka můžeme kategorizovat i podle jejich společenské hodnoty i jejich obsahu.³⁵

2.6.2 Druhy zájmových činností a jejich náplň v ŠD Slavonín

Pracovně technická činnost - práce s různými materiály (papír, textil, modelovací hmota, hlína, přírodní materiály), vánoční a velikonoční dárky a ozdoby, výroba dárků k zápisu, práce se stavebnicemi, montážní a demontážní činnost, seznamování s různými profesemi, dopravní výchova

Přírodovědná činnost – přírodovědné vycházky, poznávání a pozorování živé a neživé přírody, pěstování a péče o květiny, výchova k ekologii a ochraně přírody i životního prostředí, práce s populárně naučnou literaturou (klíče, atlasy, encyklopedie), sbírání přírodního materiálu, práce v koutku přírody

---

³³ Srov. tamtéž, s. 93.

³⁴ Srov. tamtéž, s. 97.

³⁵ Srov. tamtéž, s. 93.

Esteticko-výchovná činnost

Výtvarná – seznamování dětí s různými výtvarnými technikami, účast na výtvarných soutěžích, výzdoba školy a tříd, práce s různými technikami, poznávání a chápání výtvarného umění, hry s barvami

Hudební – nácvik písní a koled, cvičení při hudbě, sborový a sólový zpěv, hra na dětské hudební nástroje, poslech a rozbor hudby, vyprávění o hudebních skladatelích a jejich dílech

literárně dramatická – četba, vyprávění, dramatizace pohádek, přednes a recitace, návštěvy kulturních představení, dramatické hry a improvizace

Sportovní, tělovýchovná a turistická činnost – sportovní a pohybové hry, sportovní soutěže, atletika, míčové hry, sezónní sporty (sáňkování, hry ve sněhu, pěší turistika, pouštění draků), rytmická gymnastika a tanec, cvičení s hudbou, seznamování s životem a úspěchy známých sportovců

Společenskovědní činnost – dodržování lidových tradic (vánoce, velikonoce), oslava narozenin a svátků, poznávání a návštěva významných kulturních a historických památek v místě bydliště, výchova k vlastenectví, výchova k partnerství a rodičovství, dodržování tradic obce a školy

Sebeobslužná a veřejně prospěšná činnost – návyky osobní hygieny, kultura stolování, kultura těla a oblékání, péče o pořádek a čistotu, chování ve společnosti, řešení konfliktů

2.6.3 Nabídka zájmových kroužků pro děti navštěvující ZŠ Olomouc – Slavonín³⁶

Ve školním roce 2011/2012 děti mají možnost navštěvovat na základní škole taneční kroužek, který je určen pro děvčata a chlapce, kteří mají rádi moderní hip-hopový tanec. Kroužek probíhá jedenkrát týdně jednu hodinu ve školní tělocvičně.

---

³⁶ Srov. ZŠ Slavonín – Zájmová činnost. *Základní škola a Mateřská škola Olomouc-Nemilany, Raisova I* [online]. [cit. 2011-12-14]. Dostupné z: <<http://www.zsnem.cz/>>.

Stejně jako minulých letech , tak i v tomto školním roce mohou děti, které mají zájem se naučit hrát na zobcovou flétnu nebo se chtějí zdokonalit ve hře na tento nástroj, navštěvovat kroužek nazvaný Hra na flétnu. Děti si mohou vybrat kurz pro začátečníky nebo pokročilé.

Na škole působí i hudební kroužek, který je určen pro děti, které rády zpívají a recitují. Během roku děti v kroužku nacvičují hudebně recitační vystoupení k různým příležitostem, se kterými pak reprezentují školu na veřejnosti.

Pro děti se speciálními poruchami učení je určen kroužek reedukace, ve kterém je každému věnována individuální pozornost.

Hudební kroužek, taneční kroužek a kroužek reedukace je dětem nabízen zcela zdarma. Kroužky vedou učitelky školy a vychovatelka školní družiny. Kroužek Hry na flétnu zabezpečuje externí vyučující a je dětem nabízen za úplatu (700 Kč za pololetí).

2.7 Analýza znaků dobrého zařízení/programu práce s dětmi

Zpracováno dle knihy *Pedagogika volného času* od Jiřiny Pávkové a kolektivu³⁷.

Respektování potřeb dětí a mládeže

Vykazuje:	Nevykazuje:
<ul style="list-style-type: none"> - v družině panuje velmi dobrá, až rodinná atmosféra, která přispívá k utváření pozitivních vztahů mezi dětmi, podněcuje rozvoj smyslu pro kamarádství - mezi dětmi a vychovatelkami existuje aktivní a konstruktivní komunikace, což umožňuje v případě výskytu problému ho v raném stadiu zachytit a vyřešit - programová náplň ŠD respektuje věkové zvláštnosti dětí, jejich schopnosti a dovednosti, umožňuje jim tak zažít pocit jistoty, úspěchu, rozvíjí jejich sebedůvěru a sebepoznání 	<ul style="list-style-type: none"> - děti se nepodílejí na tvorbě programu, plán činnosti školní družiny je pevně daný, program je dětem předkládán

Vztah k rodině, obci a kultuře komunity

Vykazuje:	Nevykazuje:
<ul style="list-style-type: none"> - ŠD zve rodiče, sourozence i bývalé žáky na společné akce jako např. vánoční jarmark spojený s workshopem, s vánočním posezením a besídkou - kladně reaguje na výzvy obce – připravuje příležitostné kulturní vystoupení např. pro 70-leté občany Slavonína, pro babičky a dědečky 	<ul style="list-style-type: none"> - družina systematicky nespolupracuje s jinými zařízeními poskytujícími volnočasové aktivity pro děti a mládež

³⁷ PÁVKOVÁ, Jiřina. a kol. *Pedagogika volného času*. vyd. 3. Praha, Portál 2002, s. 49. ISBN 80-7178-711-6

<p>v domově důchodců</p> <ul style="list-style-type: none"> - existuje dobrá komunikace mezi rodiči a vychovatelkami, na požádání rodiče aktivně pomáhají na přípravě společných akcí 	
--	--

Organizační zajištění a dlouhodobá stabilita

Vykazuje:	Nevykazuje:
<ul style="list-style-type: none"> - ke kvalitě programu školní družiny se mohou vyjádřit jak děti, tak i rodiče dětí; kvalitu programu rovněž pravidelně sleduje i vedení školy - organizace umožňuje svým pracovníkům další vzdělávání; vychovatelky mohou navštěvovat různé kurzy a přednášky v rámci celoživotního vzdělávání - organizace vede řádnou dokumentaci a účetnictví 	<ul style="list-style-type: none"> - finanční prostředky na provoz ŠD jsou zajišťovány jen prostřednictvím vedení ZŠ (vybíraná částka na provoz školní družiny od rodičů je téměř zanedbatelná - dobrovolný příspěvek za rok činí 250 Kč) - družina nedisponuje managementem, který by se zabýval získáváním finančních či jiných prostředků z dalších zdrojů (např. sponzorské dary)

Reprodukovatelnost

Vykazuje:	Nevykazuje:
<ul style="list-style-type: none"> - u dětí se oblíbené akce a činnosti objevují v různých obměnách v plánu školní družiny opakovaně (např. turnaj ve stolním fotbale, závody ve skoku dalekém, vánoční dílny) - program není vázán na konkrétní osobu, vychovatelé jsou při všech aktivitách zaměnitelní - program ŠD je koncipován tak, aby se ho mohly účastnit všechny děti 	

2.8 SWOT analýza

Vize organizace	
<ul style="list-style-type: none"> • Předložit nejlepší možné podmínky pro všestranný rozvoj osobnosti žáka a jeho vedení k správnému výběru volnočasových aktivit. • Podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů. • Vest žáky k úctě k vlastnímu zdraví i životnímu prostředí, rozšiřovat znalosti z vyučování a posilovat žákovo sebevědomí. • Cíleně vest děti ke komunikaci, k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám. • Prožívat radostné chvíle, jistotu a bezpečí. • Nabízet různorodé činnosti s individuálním přístupem k jednotlivým žákům. • Prosazovat prožitkové metody výchovy. • Vytvářet prostorové podmínky pro odpočinek a relaxaci. • Do budoucna rozšířit nabídku volnočasových aktivit. • Rozvíjet všestrannou spolupráci s rodinami žáků. 	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • poloha školní družiny • dopravní obslužnost • hmotné zabezpečení – herny, tělocvična, školní dvůr, školní hřiště, školní zahrada • personální zabezpečení – kvalita pracovníků, jejich ochota ke změnám • průběžné vzdělávání výchovných pracovníků • realizace výchovně vzdělávacího programu, který odpovídá potřebám dětí a jejich rozvoji • podpora ze strany vedení školy • pověst, image a tradice školy • pozitivní klima ŠD, dobré vztahy mezi pracovníky • rodinná atmosféra ve vztahu učitel-žák • zájem a dobrá spolupráce ze strany rodičů 	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatek prostoru pro relaxaci dětí • chybějící 2 herny pro činnost dvou oddělení ŠD • nedostatek financí - závislost na čerpání financí z dalších zdrojů např. z projektů a dotací, sponzorské dary apod. • pasivní přístup některých dětí k předkládanému programu • narušování činnosti ŠD (rozvrhy, kroužky, různé odchody domů) • velký počet dětí v jednom oddělení • malá dostupnost výpočetní techniky a internetu pro vychovatele • chybějící kroužky z oblasti výtvarné a rukodělné

Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • zlepšit vybavenost ŠD o nové stolní hry, stavebnice, výtvarné pomůcky, sportovní náčiní • získání finančních zdrojů z grantů a rozvojových projektů • získání sponzorů • dodržování a rozvíjení tradic školy • odkrytí rezerv • prezentace činnosti ŠD na veřejnosti • vytvoření rozmanité, atraktivní nabídky volnočasových aktivit a umožnit přístup k těmto aktivitám i dětem, které nemají možnost navštěvovat školní družinu • realizovat výtvarný kroužek • uplatnění nových forem a metod práce s dětmi • jednorázové akce s rodiči 	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatek finančních prostředků • nezájem sponzorů • snižování populace – nedostatek dětí ve škole • odchod kvalifikovaných vychovatelek • zaměňování ŠD za sociální zařízení • přenášení odpovědnosti rodičů za výchovu na školské zařízení • nezájem rodičů, špatná komunikace a spolupráce s rodiči • zhoršení nebo narušení komunikace se zřizovatelem

Komentář:

Mezi silné stránky školní družiny patří především kvalitní a pestrý program, který zabezpečují kvalifikované vychovatelky. Program ŠD je kladně hodnocen jak samotnými dětmi, tak i jejich rodiči. ŠD se těší dobré pověsti a nepotýká se s nedostatkem dětí, jak je tomu v mnoha jiných obdobných zařízeních. Proto vedení školy vzhledem k širokému zájmu rodičů o umístění jejich dítěte ve školní družině rozšířilo pro školní rok 2011/2012 její kapacitu o další oddělení pro děti ze 4. ročníku.

Velkým přínosem je poloha školy, její snadná dostupnost prostředky MHD z okolních vesnic a příměstských částí, a také její velikost. Škola má menší počet žáků, je spíše rodinným typem školy, kde se rodiče a děti s pedagogy i vychovateli navzájem znají. Tato skutečnost přispívá k celkovému pozitivnímu klimatu školy.

Materiální podmínky se ve škole každým rokem neustále vylepšují a zdokonalují. Vedení školy vychází vstříc potřebám a zájmům družiny. Pro

svou činnost má k dispozici nové vybavení heren ŠD např. pracovní stoly, židle, koberce, dekorační sítě na výkresy, stolní hry, kytaru, klavír. Doplňování pomůcek je zajišťováno z rozpočtu školy a dobrovolného finančního příspěvku od rodičů. Družina se těší dlouhodobému zájmu i dobré spolupráci s rodiči.

Slabé stránky ŠD vnímáme především v oblasti nedostatečných finančních zdrojů na materiální zabezpečení činností družiny. Sponzorské dary jsou minimální a nejsou využívány možnosti získávat finanční prostředky prostřednictvím grantů nebo jiných projektů z různých zdrojů. Slabou stránkou se jeví i malé prostory jedné z heren, kde dochází k velké koncentraci žáků na malém prostoru, což ztěžuje práci vychovateli. Další dvě oddělení ŠD nemají pro svou činnost k dispozici herny, musí využívat školní třídy. Slabou stránkou je i skutečnost, že některé děti se jen těžko do předkládaného programu zapojují.

Příležitosti lze vnímat jako nové možnosti rozvoje ŠD nebo jako potlačení slabých stránek zařízení. V příštím roce bude třeba dát větší důraz na rozšíření nabídky mimoškolních aktivit, na další zlepšování spolupráce školy s rodiči dětí a upevňování pozitivního vnímání práce ŠD. Aby bylo možné zaujmout méně aktivní a konzumem ovlivněné děti, je třeba hledat nové formy a metody práce s nimi. V následujících letech bude nutné vylepšit i finanční situaci družiny, a to vlastní činností (např. pořádáním školních jarmarků), z rozvojových fondů EU prostřednictvím projektů, získáváním nových sponzorů a v neposlední řadě i vyšším finančním zainteresováním rodičů. V současnosti činí měsíční příspěvek na činnost družiny jen 25 Kč. Navrhujeme jeho zvýšení.

Jako reálná se jeví obava ze snižování ekonomických toků ze strany zřizovatele i Ministerstva školství. V potaz je nutné brát i hrozby, které samotná ŠD nemůže ovlivnit, jako je snižování populace a tím i obecný úbytek žáků ve vzdělávacím procesu. Činnost zařízení může negativně ovlivnit nedostatek kvalitního odborného personálu popřípadě zhoršená komunikace se zřizovatelem. Pro eliminaci možných hrozeb je třeba nadále

posilovat dobrou pověst školy a vytvářet dobré podmínky pro odborný rozvoj vychovatelek.

3 PROJEKT – „KERAMIKA BEZ HRNČÍŘSKÉHO KRUHU“

Impulzem pro vznik bakalářského projektu věnovaného návrhu keramického kroužku se staly dvě skutečnosti. Byl to především plánovaný nákup keramické pece v červnu 2012. Tato keramická pec bude umístěna v prostorách ZŠ Olomouc –Nemilany. Dále jsou to závěry SWOT analýzy školní družiny. Jako nedostatek zařízení se totiž jeví malá nabídka kroužků pro žáky školy v rámci mimoškolní zájmové činnosti a zcela chybí nabídka kroužků z oblasti výtvarné a rukodělné. Toto zjištění se promítá do třetí kapitoly bakalářské práce, kde si klademe za cíl vypracovat konkrétní projekt keramického kroužku, který bude realizován ve školním roce 2012/2013.

3.1 Cíl projektu

Cílem projektu je navrhnout keramický kroužek, náplň i harmonogram jeho činnosti v průběhu roku a praktická cvičení s hlinou. Rovněž jeho prostorové, materiální a finanční zabezpečení.

3.2 Prostorové a materiální zabezpečení

V současnosti základní škola ve Slavoníně nedisponuje žádným volným prostorem, který by mohl sloužit k vybudování samostatné keramické dílny. Proto bude nově zakoupená pec na vypalování keramiky umístěna v základní škole v Nemilanech. V příštím školním roce školní družina získá pro svou činnost třetí hernu, která bude na místě nynější školní třídy. Tato nově vzniklá herna bude prostorově největší. Proto navrhujeme, aby právě tento prostor byl využíván pro činnost keramického kroužku. Dále navrhujeme dovybavit interiér této herny pro účely keramického kroužku dvěma prostornými policovými regály o rozměrech 1800x1200x500 (vxšxh) na odkládání a sušení výrobků i na uskladnění pomůcek a materiálu.

„K práci s keramikou existuje velké množství nářadí.“³⁸ Řadu potřebných nástrojů lze objevit v běžné domácnosti, řadu nástrojů si můžeme zhotovit sami nebo si je postupně koupit v železářství a dalších specializovaných obchodech.³⁹ V první fázi, vzhledem k omezeným finančním prostředkům, vybavíme dílnu základním nářadím potřebným pro modelování z hlíny a zdobení. Nakoupíme:

- dřevěné válečky 6 ks
- štětce ploché i kulaté (č.2,4,6) celkem 30 ks
- dřevěné špachtle 2 sady po 7 kusech
- kovová očka a hladítka 2 sady po 6 ks
- malé kuchyňské nože 10 ks
- kovové děrovače 5 ks
- glazovací kleště 1 ks
- podložky 10 ks
- umyvadla z umělé hmoty 2 ks
- kbelíky z umělé hmoty (15 l) 2 ks
- drobný pomocný materiál – houbičky, smirkový papír

Řadu dalších potřebných a užitečných věcí pro práci s hlínou si buď vlastnoručně vyrobíme nebo přineseme z domácích zdrojů jako například – strunu na krájení hlíny, bodce, rydla, hladítka z plastových karet, vodící lišty pro válení, různé předměty se zajímavým otiskem na zdobení, již nepotřebné talíře, misky a jiné nádoby, které dobře poslouží jako formy.

V případě získání dalších financí během roku, „dílnu“ postupně vybavíme například o modelovací kroužky, dekorační točny, glazovací fixírky. Také navýšíme počet kusů základního nářadí tak, aby všechny děti v kroužku měly k dispozici základní vybavení.⁴⁰

³⁸ ROS, Dolors. *Keramika: dekorativní techniky*. 2. vyd. Praha: Ikar, 2011. s.20. ISBN 978-80-249-1641-5.

³⁹ Srov. ROS, Dolors. *Keramika: dekorativní techniky*. 2. vyd. Praha: Ikar, 2011. s.20. ISBN 978-80-249-1641-5.

⁴⁰ Předpokládaný maximální počet v jedné skupině – 10 dětí.

3.3 Finanční zabezpečení a rozpočet

Organizátorem a garantem Keramického kroužku bude školní družina. Vedoucím kroužku bude jedna z vychovatelek školní družiny. Školní družina je součástí základní školy, tudíž na financování kroužku se bude vedle účastníků kroužku podílet i MŠ a ZŠ Olomouc-Nemilany. Škola poskytne bezplatně prostory pro fungování kroužku, uhradí vstupní investici do vybavení interiéru „dílny“ a poskytne finance na nákup základních pomůcek. Rovněž v průběhu roku bude škola financovat provoz keramické pece a mzdové náklady⁴¹. Dalším finančním zdrojem pro činnost tohoto kroužku bude účastnický poplatek. Jeho výše je navržena na 700,- Kč za jedno pololetí a tyto finance budou sloužit především na nákup materiálu – hlíny, glazur, barvitek, engob.

Navržený rozpočet na vstupní vybavení keramického kroužku			
Náklady		Příjmy	
2 policové regály	5 000 Kč	ZŠ a MŠ Ol. -Nemilany	10 000 Kč
Základní vybavení dílny - nářadí	6 000 Kč	Účastnický poplatek	14 000 Kč
Pomocný materiál	1 500 Kč		
Hlína	4 000 Kč		
Glazury, engoby, barvítka	6 500 Kč		
Rezerva	1 000 Kč		
CELKEM	24 000 Kč		24 000 Kč

⁴¹ Vychovatelka povede kroužek v rámci svého pracovního úvazku.

3.4 Obsah činnosti keramického kroužku

Hrnčířina je zajímavá tvůrčí činnost, která rozvíjí představivost a zručnost dětí. Děti při práci zapojují svou fantazii a vytvářejí tak naprosto originální keramické výrobky.

V průběhu roku se děti naučí, jak pouhýma rukama modelovat z hlíny jednoduché a až neuvěřitelně originální krásné předměty, jak a čím je zdobit a glazovat. Děti seznámíme s různými způsoby práce s keramickou hlínou a naučíme je při práci účelně využívat různé nástroje jako špachtle, očka, řezátka, rydla apod. Pomůžeme dětem vytvořit si předpoklady pro osvojení základních dovedností a tvořivých činností potřebných pro vlastní tvorbu v keramice. V navrhovaném keramickém kroužku neklademe hlavní důraz na výtvarný výkon, ale především na vytváření pozitivního vztahu k hrnčířskému řemeslu i celkově k umění a lidské práci.

Základní charakteristika kroužku

Cílová skupina: děti 8-11 let

Velikost skupiny: 10 dětí

Časová dotace kroužku: 1x týdně 2 vyučovací hodiny (2 x45 minut)

Doba trvání: jeden školní rok

3.4.1 Cíl keramického kroužku

- naučit základním znalostem a řemeslným dovednostem
- dát možnost k utváření a rozvíjení základní manuální zručnosti a vytváření pracovních dovedností a návyků
- dát možnost k utváření a rozvíjení citu pro materiál a jeho vlastnosti
- umožnit rozvoj tvořivosti, představivosti, fantazie a estetického cítění
- podpořit kladný vztah k hrnčířskému řemeslu a výtvarnému umění

3.4.2 Náplň činnosti keramického kroužku

- práce z volné ruky (jednoduchý výrobek)
- práce s hliněnými hádky (spojování konstrukce)
- práce s hliněnými kuličkami (spojování konstrukce)
- práce s plátem (válení, konstrukce)
- povrchová úprava hlíny (plastická, glazury, engoby, barvítka)

3.4.3 Očekávané výstupy keramického kroužku

- umí vytvořit jednoduchý výrobek
- dokáže pracovat s blokem – odebírat, přidávat
- umí pracovat s hliněnými hádky, spojovat je a konstruovat
- zvládne pracovat s plátem – válet a konstruovat
- umí zpracovat povrchovou úpravu – plasticky, glazurou, engobou, barvítka apod.
- dokáže navrhovat samostatně výrobek podle skici a pak jej vytvořit (pro pokročilé)

3.4.4 Metody práce

V rámci praktických cvičení jsou používány především metody klasické, čímž se rozumí vysvětlování, pozorování, předvádění nebo přímá instruktáž. Často jsou používány i metody aktivující, což je nejčastěji rozhovor, společné nebo individuální řešení problému, výtvarný experiment popřípadě hra.

Důležitá je i zpětná vazba: společné shrnutí činnosti, společný rozhovor, společné zhodnocení a vyjádření k danému tématu či problému, anketa, návrh na zlepšení činnosti, ohlasy z řad rodičů a veřejnosti.

3.4.5 Klíčové kompetence

Žák během činnosti získává kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní i pracovní:

- umí samostatně a tvořivě přemýšlet a pracovat
- naučí se základům výtvarné tvorby a umí získaných poznatků a dovedností tvořivě využít
- dokáže si zorganizovat pracovní prostor a postup práce, práci dokončí
- dokáže spolupracovat s ostatními a respektovat jejich prostor
- získává pozitivní vztah k práci, umění a řemeslu

3.5 Harmonogram kroužku

Září – 2 setkání	<ul style="list-style-type: none"> • Vybavení dílny – nástroje a pomůcky • Hygienické předpisy, pořádek, čistota • Seznamování se s materiálem – péče o hlínu • Zpracování hlíny • Slepování, dekorování • Glazury, engoby, barvítka • Modelování v ruce z jednoho kusu hlíny : želva, žabák, pokladnička
Říjen – 4 setkání	<ul style="list-style-type: none"> • Prostorové práce z plátů nebo válečků, vytváření základních geometrických tvarů: miskovitý tvar stavený z hliněných kuliček – miska, obal na květináč, podložka, svícen . • Prostorová práce z hroudy a válečků : starověký pohár
Listopad – 4 setkání	<ul style="list-style-type: none"> • Plošná práce z plátu, práce se šablonou: zvon s kostelíkem, se zimní krajinou – volná kompozice

	<ul style="list-style-type: none"> • Prostorová práce z hliněných kuliček : Sněhulákova solnička • Prostorová práce - kombinace 3 technik: adventní věnec
Prosinec – 3 setkání	<ul style="list-style-type: none"> • Dutý tvar uzavřený a prořezávaný: Kouzelné lucerny • Vykrajovátka: vánoční ozdoby
Leden – 4 setkání	<ul style="list-style-type: none"> • Modelování z jednoho kusu hlíny - zvířátka, veselé hlavičky – dárky pro zápis do prvních tříd • Prostorová práce z plátů: Hrad - stojánek na tužky
Únor – 3 setkání	<ul style="list-style-type: none"> • Modelování z plátů – válcová forma: Egyptská kanopa • Cukřenka dortík
Březen – 4 setkání	<ul style="list-style-type: none"> • Ovečky a berani - figurky ze stáčených plátů, různé druhy dekorací – tiskátka, proškrabávání, nálepy • Miska na kraslice – prostorová práce: vykrajování z plátů • Kompozice v ploše - velikonoční vajíčko – reliéfní kachel
Duben – 4 setkání	<ul style="list-style-type: none"> • Hra s tvary: vytváření plastik – kolektivní práce – sestavování tvarů k sobě a vytváření exteriérových plastik (indiánské totemy)
Květen – 4 setkání	<ul style="list-style-type: none"> • Dutý tvar uzavřený, práce s formou – rybička, kočka • Otisky přírodnin – list miska
Červen – 3 setkání	<ul style="list-style-type: none"> • Reliéfní kachel: Domeček se zahrádkou

3.6 Praktická cvičení s hlínou

„Pro dětskou tvořivost stěží najdeme materiál vitanější, než je hlína. Hlína je měkká a příjemná na dotek, velmi tvárná a zpracovatelná do mnoha trojrozměrných tvarů. Vypálením získá tvrdost a trvanlivost... Vytváření užitečných a krásných věcí dává dětem pocit uspokojení a naplnění.“⁴²

V průběhu roku děti naučíme, jak pracovat s keramickou hlínou. Prostřednictvím praktických cvičení si osvojí zásady a postupy zpracování hlíny, naučí se používat základní techniky ručního modelování z hlíny i práci s formami.

Na začátku každého cvičení dětem řekneme, co budeme vyrábět, popřípadě ukážeme, jak bude hotový výrobek vypadat. Pro inspiraci k danému tématu dětem přečteme např. pohádku, básničku, přineseme knihy o starověkých civilizacích, encyklopedie, atlasy zvířat, apod. Pokud máme možnost, můžeme přinést i živé zvířátko (například želvu).

S novou procvičovanou technikou děti vždy seznámíme názorně, krok za krokem. Přestože dětem ukážeme hotový výrobek, na kterém vysvětlíme techniku modelování či zdobení, umožníme jim uplatňovat při vlastní tvorbě jejich fantazii, představivost a nápady. Děti se nebojí experimentovat a my je v této aktivitě podporujeme.

3.6.1 Technika vymačkávání z hroudy

Vymačkávání z hroudy je pro seznámení se s hlínou tou nejlepší technikou. *Tato technika je jedním z nejjednodušších způsobů zpracování hlíny.*⁴³ Z hroudy hlíny se jednoduchým modelováním v ruce dají vytvořit po získání trochu zručnosti až překvapivě dokonalé misky či jiné další

⁴² ELLIS, Mary. *Keramika pro děti: základy práce s hlínou a výtvarné návrhy*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB art, 2005. s.7. Jak na věc. ISBN 80-7341-410-4.

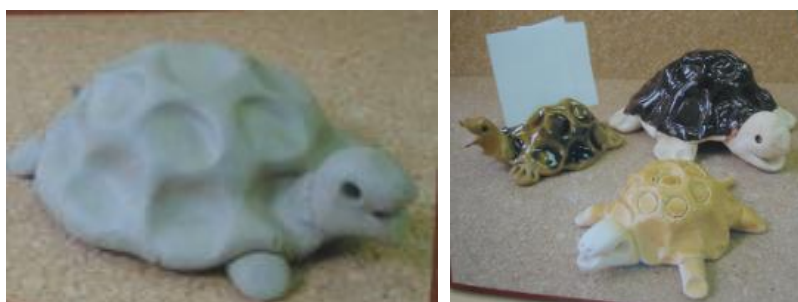
⁴³ WARSHAW, Josie a PHETHEAN, Richard. *Velká kniha keramiky: praktický průvodce hrnčířstvím s podrobnými návody a postupy: ruční výroba, používání forem, vytáčení, dekorace, glazování, vypalování*. 1. vyd. Čestlice: Rebo Productions, 2001. s. 42. ISBN 80-7234-150-2.

nádobky. *Dodnes se tímto způsobem vyrábí keramika některých primitivních národů.*⁴⁴ (ker I, s.17)

Základem modelování z hroudy je vždy hrouda měkké, dostatečně vlhké hlíny, kterou v první fázi v dlaních zpracujeme do tvaru hladké kuličky. Hliněnou kuličku držíme v jedné ruce a palcem druhé postupně od středu k okrajům a odspodu nahoru vymačkáváme tvar. Této technice se proto někdy říká „palcová“. Velké i malé mističky jsou základem k výrobě nepřeberného množství typů předmětů včetně figurek. Palcovou technikou však nemusíme vytvářet jen oblé tvary, ale můžeme ji použít i pro tvorbu tvarů hranatých.⁴⁵

Praktická cvičení

Želva⁴⁶: modelování z hroudy

Žabák⁴⁷: modelování z hroudy

⁴⁴ PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčířského kruhu; [23 návodů na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.17. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889-2.

⁴⁵ Srov. tamtéž. S. 17-18.

⁴⁶ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 1*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s. 51-53. Dětská dílna. ISBN 80-7226-374-9.

⁴⁷ Tamtéž. s. 54-55.

Hříbek pokladničky:⁴⁸ modelování z hroudy a plátu

Starověký pohár:⁴⁹ modelování z hroudy a válečků

Veselé hlavičky:⁵⁰ modelování z hroudy

Figurky – zvířátka:⁵¹ modelování z hroudy - vymačkávání

⁴⁸ Tamtéž. s. 78-79.

⁴⁹ ELLIS, Mary. *Keramika pro děti: základy práce s hlinou a výtvarné návrhy*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB art, 2005. s.27-29. Jak na věc. ISBN 80-7341-410-4.

⁵⁰ PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčířského kruhu; [23 návodů na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.48. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889-2.

⁵¹ PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika II: figurky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. s. 25-28. Šikovní ruce. ISBN 80-247-1414-0.

3.6.2 Technika modelování z válečků

„Tvorba modelováním z válečků⁵² nebo vyvalování patří k nejstarším keramickým technikám.“⁵³ A není divu. Je poměrně jednoduchá a umožňuje svobodnou tvorbu malých, velkých, nápaditých a neomezených tvarů a lze ji použít v kombinaci s jakoukoliv jinou technikou zpracování hlíny⁵⁴.

Základním stavebním prvkem u tohoto způsobu tvorby keramiky jsou válečky. Válečky přikládáme na sebe a lepíme šlikrem. Výhodou této techniky je, že stejné válečky zajistí stejnoměrně silný střep. Můžeme pracovat s jedním dlouhým válečkem, který stáčíme do spirál, anebo s krátkými válečky, které postupně na sebe vrstvíme. U válečkové techniky existují dvě možnosti úpravy povrchu výrobku. Buď válečky přiznáme a necháme je vidět anebo jednotlivé pevně spojené kroužky válečků použitím prstů nebo dřevěného nástroje uhladíme. V takovém případě nikdo nepozná, že nádobka je původně vytvořena z válečků.⁵⁵

⁵² Technika modelování z válečků je doložena již kolem roku 6000 pr. Kr. (Ros,2003,s.32)

⁵³ DREHER, Sia et al. *Keramika bez hrnčářského kruhu: od A do Z: dekorativní i praktické výrobky z hlíny*. Ostrava: Anagram, 2007. s. 26. Topp; 5031. ISBN 978-80-7342-109-0.

⁵⁴ WARSHAW, Josie a PHETHEAN, Richard. *Velká kniha keramiky: praktický průvodce hrnčářstvím s podrobnými návody a postupy: ruční výroba, používání forem, vytáčení, dekorace, glazování, vypalování*. 1. vyd. Čestlice: Rebo Productions, 2001. s. 45. ISBN 80-7234-150-2.

⁵⁵ Srov. PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčářského kruhu; [23 návodů na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.24. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889-2.

Praktická cvičení

Podložka, svícen:⁵⁶ modelování z válečků

Adventní věnec:⁵⁷ modelování z válečků, z hroudy a z plátů

3.6.3 Technika modelování z kuliček

Technika tvorby z kuliček je obdoba techniky modelování z válečků. Kuličky různých velikostí můžeme slepovat, stavět na sebe, zplošťovat nebo ponechat kulaté. Kuličky při modelování stlačíme a propojíme, anebo naopak ponecháme jejich spoje viditelné.⁵⁸ (srov. ker I, s. 32) Záleží na našem výtvarném záměru.

⁵⁶ PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčářského kruhu; [23 návodů na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.25. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889-2.

⁵⁷ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 2*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s.108-109. Dětská dílna. ISBN 80-7226-945-3.

⁵⁸ PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčářského kruhu; [23 návodů na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.32. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889-2.

Praktická cvičení

Kuličková miska:⁵⁹ modelování z kuliček

Něhuláková solnička:⁶⁰ prostorová práce, modelování z kuliček

3.6.4 Technika modelování z plátů

Technika modelování z plátů je mnohostranně použitelná. Modelování z plátů předpokládá práci s hlinou vykrájenou z plochy. „Z vyválených plátů hlíny lze zhotovit téměř jakýkoliv tvar“⁶¹ - oblé i hranaté tvary. Pláty pro výrobu keramiky mohou mít rozmanitou tloušťku. Od několika milimetrů po několik centimetrů. Způsobů jejich přípravy je hned několik. Pláty můžeme zhotovit z dobře propracované hlíny pomocí válcovacího stolu. Tento způsob přípravy je nejpřesnější, fyzicky nejméně náročný a

⁵⁹ Tamtéž. s.32-33.

⁶⁰ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 3*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. s.26-29. Dětská dílna. ISBN 80-251-0271-8.

⁶¹ PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčářského kruhu; [23 návodů na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.35. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889-2.

umožňuje vyrobit pláty jakékoliv tloušťky. V případě, že nemáme k dispozici válcovací stůl, lze docela dobře využít starý rukodělný způsob vyválení hlíny na požadovanou tloušťku dřevěným kuchyňským válečkem mezi dvěma lištami.⁶² „Třetí možností je seřezávání menších plátů z bloku hlíny“⁶³ pomocí hrnčířské struny. Z hotových plátů se vykrajují tvary potřebných velikostí, které se využívají k plošným či prostorovým pracem. Jednotlivé tvary se spojují šlikrem⁶⁴.

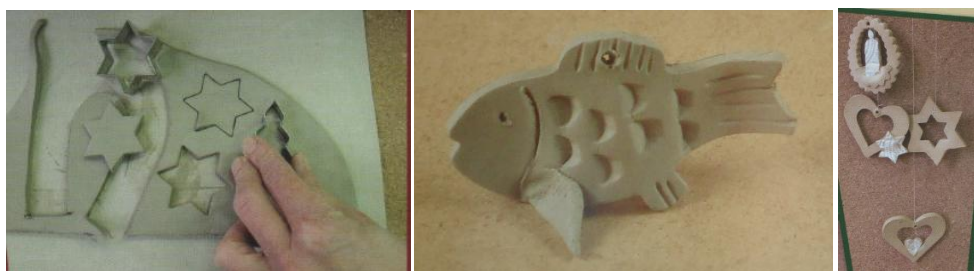
Praktická cvičení

A) Plošné práce

Zvonek se zimní krajinou:⁶⁵ plošná práce z plátů, práce se šablonou

Vánoční ozdoby:⁶⁶ plošná práce, vykrajování tvarů pomocí vykrajovátek, vyřezávání podle šablon

⁶² ROS, Dolors. *Keramika: dekorativní techniky*. 2. vyd. Praha: Ikar, 2011. s.37. ISBN 978-80-249-1641-5.

⁶³ PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčířského kruhu; [23 návodu na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.35. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889-2.

⁶⁴ Šlikr – hliněná kaše (hlína+voda), která se používá jako lepidlo pro spojování jednotlivých hliněných dílů.

⁶⁵ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 1*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s. 116-117. Dětská dílna. ISBN 80-7226-374-9.

⁶⁶ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 2*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s.116-117. Dětská dílna. ISBN 80-7226-945-3.

Velikonoční vajíčko:⁶⁷ reliefní kachel s velikonoční tematikou, práce se šablonou

Domeček se zahrádkou:⁶⁸ reliéfní kachel

B) Prostorové práce z plátů

Stojánek na tužky:⁶⁹ prostorová práce z plátů

Cukřenka dortík:⁷⁰ modelování z plátů

⁶⁷ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 1.* 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s. 118-119. Dětská dílna. ISBN 80-7226-374-9.

⁶⁸ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 3.* 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. s.62-6. Dětská dílna. ISBN 80-251-0271-8.

⁶⁹ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 1.* 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s. 76-77. Dětská dílna. ISBN 80-7226-374-9.

⁷⁰ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 1.* 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s. 90-93. Dětská dílna. ISBN 80-7226-374-9.

Ovečky a berani: ⁷¹ modelování z plátů, figurky ze stáčených plátů

Miska na kraslice: ⁷² vykrajování z plátů

3.6.5 Práce s formou

Pro tvorbu keramických objektů (misek, talířů, váziček, figurek i sošek) můžeme s úspěchem využívat celou řadu hotových forem, které nám jejich výrobu ulehčí. „*Hlínu umísťujeme buď dovnitř nebo na povrch formy či jiného předmětu, který jí poskytne oporu i tvar.*“⁷³ K práci s formou využijeme buď formy z tvrzeného polystyrénu (lze je zakoupit ve specializovaných prodejnách s výtvarnými potřebami) nebo formy požadovaného tvaru z jakéhokoliv hladkého nesavého tvrdého materiálu – kovu, porcelánu, plastu, keramiky apod. Profesionálové pracují hlavně se sádrovými formami, které lze zakoupit ve speciálních obchodech, jsou však velmi drahé. Sádrové formy si však s trochou šikovnosti můžeme vyrobit i

⁷¹ PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika II: figurky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. s. 43-44. Šikovné ruce. ISBN 80-247-1414-0.

⁷² KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 2*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s.20-121. Dětská dílna. ISBN 80-7226-945-3.

⁷³ ROS, Dolors. *Keramika: dekorativní techniky*. 2. vyd. Praha: Ikar, 2011. s.44. ISBN 978-80-249-1641-5.

sami.⁷⁴ Jako forma nám může posloužit třeba i nafouknutý nafukovací balónek.

Formy s úspěchem využijeme při modelování dutých tvarů. Formy práci nejen zjednodušují, ale i urychlují.

Egyptská kanopa:⁷⁵ modelování z plátů pomocí válcové formy a modelování z hroudy

Kouzelné lucerny:⁷⁶ prostorové modelování z plátů, dutý tvar prořezávaný

⁷⁴ Srov. DREHER, Sia et al. *Keramika bez hrncířského kruhu: od A do Z: dekorativní i praktické výrobky z hlíny*. Ostrava: Anagram, 2007. s. 44-45. Topp; 5031. ISBN 978-80-7342-109-0.

⁷⁵ ELLIS, Mary. *Keramika pro děti: základy práce s hlínou a výtvarné návrhy*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB art, 2005. s.85-88. Jak na věc. ISBN 80-7341-410-4.

⁷⁶ ELLIS, Mary. *Keramika pro děti: základy práce s hlínou a výtvarné návrhy*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB art, 2005. s.89-91. Jak na věc. ISBN 80-7341-410-4.

Listmiska:⁷⁷ vyřezávání z plátů, tvarování pomocí formy

Kočka: prostorové modelování z plátů, práce s válcovou a polokulovitou formou

3.6.6 Zdobení, povrchová úprava

Existuje nepřeberné množství způsobů, jak keramiku zdobit. Zde zmíníme jen ty, které nejčastěji použijeme ke zdobení výrobků vytvářených z volné ruky.

„Čím můžeme zdobit? Prakticky vším co lze otisknout do hlíny. Prstem nebo i nástrojem nebo přilepit – aplikovat.“⁷⁸

Plastické zdobení

- **Nalepování různých ozdob** - jednoduchých nálepu vymodelovaných v ruce až po složitější reliéfy vytlačené předem do formiček.

⁷⁷ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 2*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s.78-79. Dětská dílna. ISBN 80-7226-945-3.

⁷⁸ KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 1*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s. 22. Dětská dílna. ISBN 80-7226-374-9.

- **Razítkování** - velmi působivou ozdobou je razítkování - otisk různých motivů do měkké hlíny. Používají se razítka z kovu, dřeva, hlíny nebo sádry. Razítkem se může stát jakýkoliv předmět, který zanechává v hlíně zajímavou stopu jako například – vršky, matičky, šroubky, seříznutá dřívka, mořské mušle, kamínky, atd.
- **Otisky struktur** - pro dekorování můžeme použít otisky struktur nejrůznějších materiálů ať už těch, které nalezneme doma nebo v přírodě – kousky záclon, zmačkaný hadřík, krajky, smotaný provázek, sítko, větvičky, listy, květiny, kůra, apod.⁷⁹
- **Rytí a rýhování** - do zavadlého povrchu se ryje různými kovovými hroty, hřebeny, vidličkou, atd., do měkké hlíny pak dřívky, špejlemi, tužkou.
- **Prořezávání a děrování** – ostrým tenkým nožem nebo skalpelem se provádí prořezávání motivů do stěn keramických nádob. Pro děrování se používají děrovací nože.⁸⁰ Pro vyřezávání malých přesných vzorů lze použít vykrajovátko na cukroví.

Malířské techniky

Pod průhlednou glazuru se často umísťuje malba. Pro podglazurní zdobení je nejjednodušší použít koupené pastely pro kreslení na přežahlý střep, anebo barvítka.⁸¹

Neglazovanou keramiku po přežahu nebo po druhém výpalu lze pomalovat akrylovými barvami. Barva se nanáší štětcem. Takto pomalované výrobky již nelze vypálit, jelikož by barva při výpalu shořela.⁸²

⁷⁹ Srov. PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčářského kruhu; [23 návodu na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.11. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889-2.

⁸⁰ Srov. KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce I*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s. 22-23. Dětská dílna. ISBN 80-7226-374-9.

⁸¹ Srov. PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčářského kruhu; [23 návodu na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.12. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889-2.

⁸² Srov. DREHER, Sia et al. *Keramika bez hrnčářského kruhu: od A do Z: dekorativní i praktické výrobky z hlíny*. Ostrava: Anagram, 2007. s. 14. Topp; 5031. ISBN 978-80-7342-109-0.

Pro malování na vlhký, ještě nevypálený střepek se používají engoby neboli nástřepek. Engoby se buď nanášejí na plochy (namáčením, poléváním výrobků) nebo se jimi štětcem malují ornamenty.⁸³

Glazování

Glazury na keramice vytvářejí hladký, lesklý sklovitý povlak „a způsobují tak, že původně porézní střepek nepropouští vodu. Glazury mohou být barevné, nebo bezbarvé, průhledné nebo krycí.“⁸⁴ Glazury se na dobře očištěný střepek nanášejí v tekutém stavu. Menší předměty se do glazury ponořují, větší výrobky se polévají, stříkají, anebo se na ně glazura nanáší štětcem.⁸⁵

3.7 Shrnutí projektu

Projekt se zabývá návrhem činnosti keramického kroužku. Nabízí dětem možnost místo pasivního sezení u počítače vytvořit něco originálního a praktického, něco, čím mohou potěšit sebe nebo někoho ze svých blízkých. Tento zájmový kroužek kromě výroby keramických předmětů přináší dětem trénování trpělivosti, cílevědomosti, soustředění, rozvíjení manuální zručnosti, vzájemnou komunikaci i prožitek společného díla.

---

⁸³ Srov. PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčářského kruhu; [23 návodů na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.12. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889-2.

⁸⁴ PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčářského kruhu; [23 návodů na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. s.13. Šikovní ruce. ISBN 80-247-0889

⁸⁵ Srov. tamtéž. s. 13.

ZÁVĚR

V předloženém bakalářském projektu se zabýváme současnou situací školní družiny při ZŠ Olomouc – Slavonín se zvláštním důrazem na její další rozvoj. Cílem práce bylo navrhnout keramický kroužek, který rozšíří stávající nabídku zájmových mimoškolních aktivit. V první kapitole je stručně popsána historie této dříve samostatné obce a jejího školství. Druhá kapitola je věnována podrobnému popisu školní družiny i návrhům, jak celkovou činnost i působení na děti ještě zlepšit. Ve třetí kapitole je prezentován projekt nazvaný – „Keramika bez hrnčířského kruhu“. Jsou zde popsány jednotlivé techniky práce s hlínou, jejich využití i návrh praktické činnosti dětí. Tato činnost může být pro děti nejen vhodným relaxačním prostředkem, ale i způsobem, jak hlouběji rozvíjet jejich vytrvalost a tvůrčí schopnosti. Je také vhodným prostředkem prevence dětí před nežádoucími jevy. Je přáním autorky, aby se tento bakalářský projekt stal inspirací pro pedagogické pracovníky a přispěl tak k všestrannému rozvoji dětí navštěvujících školní družiny.

BIBLIOGRAFIE

LITERATURA

BÉM, Mojmír, KOUDELA, Miroslav a ŠINDLÁŘOVÁ, Irena. *Paměti obce Slavonína*. Olomouc: Danal, 2002. 120 s. ISBN 80-85973-80-4.

DREHER, Sia et al. *Keramika bez hrnčířského kruhu: od A do Z: dekorativní i praktické výrobky z hlíny*. Ostrava: Anagram, 2007. 130 s. Topp; 5031. ISBN 978-80-7342-109-0.

ELLIS, Mary. *Keramika pro děti: základy práce s hlinou a výtvarné návrhy*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB art, 2005. 144 s. Jak na věc. ISBN 80-7341-410-4.

KUX, Johann. *Die deutschen Siedlungen um Olmütz*. Olmütz: Laurenz Kullil, 1943. 798 s.

KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 1*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. 132 s. Dětská dílna. ISBN 80-7226-374-9.

KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 2*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. 128 s. Dětská dílna. ISBN 80-7226-945-3.

KÝROVÁ, Alena. *Keramika pro malé i větší umělce 3*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. 112 s. Dětská dílna. ISBN 80-251-0271-8.

PÁVKOVÁ, Jiřina et al. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Školní družina*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. 149 s. ISBN 978-80-7367-268-3.

PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika I: bez hrnčířského kruhu; [23 návodů na výrobu]*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 48 s. Šikovné ruce. ISBN 80-247-0889-2.

PLACÁKOVÁ, Eta, POŠUSTOVÁ, Marcela a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Keramika II: figurky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 48 s. Šikovné ruce. ISBN 80-247-1414-0.

ROS, Dolores. *Keramika: dekorativní techniky*. 2. vyd. Praha: Ikar, 2011. 143 s. ISBN 978-80-249-1641-5.

SCOTT, Marilyn. *Keramika: kompletní ilustrovaná příručka pro začínající i pokročilé*. V Praze: Slovart, 2009. 192 s. ISBN 978-80-7391-179-9.

WARSHAW, Josie a PHETHEAN, Richard. *Velká kniha keramiky: praktický průvodce hrnčířstvím s podrobnými návody a postupy: ruční výroba, používání forem, vytáčení, dekorace, glazování, vypalování*. 1. vyd. Čestlice: Rebo Productions, 2001. 256 s. ISBN 80-7234-150-2.

PRAMENY

KANĚČKOVÁ, Eva. *Organizační řád školy*. Olomouc (CZ): Základní a Mateřská škola Olomouc – Nemilany, Raisova 1, 2011.

Školní vzdělávací program. *Škola pro život*. Olomouc (CZ): Základní a Mateřská škola Olomouc – Nemilany, Raisova 1, 2007.

Školní vzdělávací program školní družiny. *Tvořivá a hravá družina*. Olomouc (CZ): Základní a Mateřská škola Olomouc – Nemilany, Raisova 1, 2007.

VÁLKOVÁ, Olga. *Pedagogika volného času*. 2011. Seminární práce. Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta

VÁLKOVÁ, Olga. *Řízení volnočasových aktivit II*. 2010. Zápočtová práce. Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta.

VÁLKOVÁ, Olga. *Vychovatelská praxe II*. 2011. Zápočtová práce. Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta.

Výroční zpráva ZŠ a MŠ Olomouc-Nemilany za rok 2011, z 15.2. 2012. Olomouc.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

O ZŠ a MŠ Nemilany. *Základní škola a Mateřská škola Olomouc-Nemilany, Raisova I* [online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <<http://www.zsnem.cz/>>.

ŠD Slavonín. *Základní škola a Mateřská škola Olomouc-Nemilany, Raisova I* [online]. [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <<http://www.zsnem.cz/>>.

ZŠ Slavonín – Zájmová činnost. *Základní škola a Mateřská škola Olomouc-Nemilany, Raisova I* [online]. [cit. 2011-12-14]. Dostupné z: <<http://www.zsnem.cz/>>.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Pečeť obce Slavonín z roku 1789

Příloha č. 2 - Pečetidlo rychtáře obce Slavonín

Příloha č. 3 – Bývalá česká škola, nyní mateřská škola

Příloha č. 4 – Původně německá škola Slavonín, nyní základní škola

